

Т.С. ДВІРНА¹, К.О. ЗВЯГІНЦЕВА²

¹ Інститут ботаніки імені М.Г. Холодного НАН України
вул. Терещенківська, 2, м. Київ, 01601, Україна
dvirna_t@rambler.ru

² Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
пл. Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна
karina_zvyagince@mail.ru

ЗНАХІДКИ *EUPHORBIA DAVIDII* SUBILS (*EUPHORBIACEAE*) НА ТЕРИТОРІЇ ЛІВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

Ключові слова: *Euphorbia davidii*, Лівобережний Лісостеп, Харків, смт Гребінка, рослини залізничних шляхів, флористичні знахідки

Euphorbia davidii Subils (*Euphorbiaceae*) — кенофіт північноамериканського походження, природно поширений від Північної Мексики до Канади [13, 1], який активно поширюється на території Південної Америки (Аргентина) [20], Австралії [19, 20], Східної Азії [14, 15] та в Європі [10, 12, 16, 17, 18, 21].

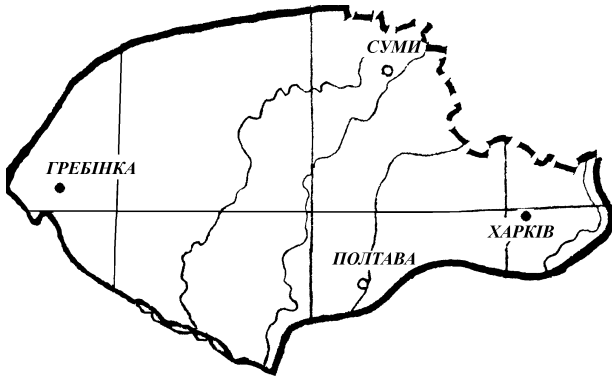
Euphorbia davidii описаний із Аргентини (1985 р.) та є близьким до *E. dentata* L. [20]. Дослідження видів підроду *Poinsettia* показали, що в Північній Америці комплекс *E. dentata* s. l. представлений низкою близькоспоріднених рас, із яких здатністю до активного розповсюдження характеризується саме *E. davidii*. За загальним габітусом види практично однакові, але за морфологічними ознаками вони відрізняються характером поверхні насінин та опушенням. Саме тому тривалий час цей вид помилково наводився як *E. dentata*. Природні ареали обох видів частково перекриваються, але *E. dentata* переважно не виходить за межі США [1].

Уперше в Європі вид зафіксовано в районі курортного міста П'ятигорська на Північному Кавказі в 1968 р. [3, 8]. Напевно, звідти й почалося його подальше поширення.

На території України вперше вид, під назвою *E. dentata*, відзначено в районі Одеського порту (Чорне море) [4, 6]. У подальшому його знахідки зареєстровані в Києві [12], Херсоні [2], Закарпатті [2, 10], Донецьку [9], Запоріжжі [11], а як *E. davidii* — у Севастополі [22]. Вид внесений до переліку потенційно шкідливих бур'янів, які потребують поглибленого вивчення [5, 7]. В Україні трапляється в портових місцях, на залізничних коліях, необроблюваних землях, а тільки на Закарпатті входить до складу синантропних угруповань асоціацій *Portulacacetum oleraceae* Felföldy 1942 та *Conyzo canadensis* — *Lactucetum serriolae* Lohmeyer in Oberdorfer 1957 класу *Stellarietea mediae* Tx. et al. ex van Rochow 1951. Вид надходить переважно з насінням пшениці зі США [5].

Упродовж 2011—2012 рр. авторами виявлено два нові локалітети *E. davidii* на території України в межах Лівобережного Лісостепу.

Уперше в жовтні 2009 р. М.В. Шевера на залізничній станції «Основа» м. Харкова знайшов поблизу колій сім особин *E. davidii*, які зникли через посилене антропогенне навантаження. Тепер на залізнично-сортувальному вузлі цієї станції виявлено новий локалітет виду на запасній колії (К.О. Звягінцева, 19.08.2012). Зростає *E. davidii* між залізничними колі-

Фрагмент карти поширення *Euphorbia davidii* Subils. на території Лівобережного Лісостепу України

The fragment of distribution map of *Euphorbia davidii* Subils. in the Left-Bank Forest-Steppe zone of Ukraine

ями на гальковому субстраті — як поодинокі, так і по декілька рослин (рисунок). Загальна протяжність осередка до 7 м, не суцільна. На площі $1 \times 1 \text{ м}^2$ зосереджено від 3 до 5 особин у фенофазі плодоношення, рослини деформовані та забруднені мазутом.

Інший локалітет виду виявлено у смт Гребінка Полтавської обл., на території залізничної станції (там, де відстоюються товарні потяги) (Т.С. Двірна, 15.08.2012) (рисунок). Рослини зосереджені між залізничними коліями на піщано-щебеновому ґрунті, ростуть як поодинокі, так і суцільно, загальною протяжністю до 7 м. На площі $1 \times 1 \text{ м}^2$ зростає близько 100 особин виду, які перебувають у стані плодоношення. Ми припускаємо, що ці рослини зростають тут упродовж останніх двох—трьох років.

Майже одночасна поява в регіоні дослідження та розповсюдження в північно-східному напрямі адвентивного виду *E. davidii* свідчить про те, що рослини поширюються залізницею за сполученням Київ—Харків.

Аналізуючи отримані та існуючі дані, ми припускаємо, що в подальшому *E. davidii*, ймовірно, поширюватиметься далі на північ України.

Гербарні зразки передані до Гербарію Інституту ботаніки імені М.Г. Холодного НАН України (КВ).

Автори висловлюють щире подяку канд. біол. наук М.В. Шевері, канд. біол. наук А.І. Токарюк за надані матеріали під час підготовки цього повідомлення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гельтман Д.В. Американский вид *Euphorbia davidii* Subils (*Euphorbiaceae*) во флоре Восточной Европы и Северного Кавказа // Turczaninowia. — 2012. — 15, № 1. — С. 37—39.

2. Гузік Я., Протопопова В.В., Кагало О.О., Мойсієнко І.І., Проць Б.Г., Шевера М.В. Нові локалітети карантинного бур'яну *Euphorbia dentata* Michx. в Україні // Укр. ботан. журн. — 1997. — 54, № 3. — С. 280—283.
3. Гогина Е.Е. О находке американского молочая (*Euphorbia dentata* Michx.) на Северном Кавказе // Ботан. журн. — 1974. — 59, № 3. — С. 422—423.
4. Коваленко С.Г., Ружицкая И.П., Петрик С.П. Новые находки *Euphorbia dentata* в Причерноморье // Бюлл. Главн. ботан. сада. — 1992. — Вып. 163. — С. 62.
5. Державний стандарт України. Карантин рослин. Методи герботологічної експертизи підкарантинних матеріалів. 2009—2010.
6. Коваленко С.Г., Петрик С.П., Ружицкая И.П., Васильева-Немерцалова Т.В. Нові види синантропної флори м. Одеси та причорноморських портів // Укр. ботан. журн. — 1993. — 50, № 1. — С. 114—117.
7. Краткий справочник по вредителям, болезням растений и сорнякам, имеющим карантинное значение в Украине / Под ред. Ж.Д. Кудиной. — Полтава: Астрей, 1994. — 194 с.
8. Михеев А.Д. *Euphorbia dentata* Michx. — американское сорное растение в Советском Союзе // Ботан. журн. — 1971. — 56, № 11. — С. 1643—1644.
9. Остапко В.М., Бойко А.В., Муленкова Е.Г. Адвентивная фракция флоры юго-востока Украины // Пром. ботан. сборн. науч. тр. — Донецк, 2009. — Вып. 9. — С. 32—47.
10. Пятница Ф.С., Курлович Т.В. Профилактика распространения карантинных сорных растений в Беларуси // Сорные растения в изменяющемся мире: актуал. вопр. изучения разнообразия, происхождения, эволюции: Матлы I Междунар. науч. конф. (Санкт-Петербург, 6—8 декабря 2011 г.). — СПб.: ВИР, 2011. — С. 267—272.
11. Тарасов В.В. Флора Дніпропетровської та Запорізької областей. Судинні рослини. Біолого-екологічна характеристика видів. — Дніпропетровськ: ДНУ, 2005. — 276 с.
12. Barina Z., Shevera M., Sirbu C., Pinke Gy. Current distribution and spread of *Euphorbia davidii* (*E. dentata* agg.) in Europe // Cent. Eur. J. — 2013. — 8(1). — P. 87—95.
13. Dunn P.H. The distribution of leafy spurge (*Euphorbia esula*) and other weedy *Euphorbia* spp. in the United States // Weed Science. — 1979. — 27(5). — P. 509—515.
14. Lee Y.M., Park S.H., Jung S.Y., Yun S.M. Two new naturalized species from Korea, *Euphorbia dentata* Michx. and *Securigera varia* (L.) Lassen // Korean J. Plant Taxonomy. — 2009. — 39(2). — P. 114—119.
15. Ma J., Liu Q. Flora of Beijing: An overview and suggestions for future research // Urban Habitats. — 2003. — 1(1). — P. 30—44.
16. Mirza M., Şabanova G.A. New scarce and adventive plants in Moldavian flora // Rezum. Lucr. Congr. Nat. Biol. «E. Raco-viță», Iași. — 1992. — 1. — P. 36—37.
17. Pinke Gy., Molnár Sz., Garamvölgyi V., Barina Z. The first occurrence of *Euphorbia davidii* in Hungary // Növényvédelem. — 2012. — 48(3). — P. 117—120.
18. Sirbu C., Oprea A., Eliás P., Ferus P. New contribution to the study of alien flora in Romania // J. Plant Developm. — 2011. — 18. — P. 121—134.
19. Storrer A.M., Cook A.S. Distribution and herbicide options for the management of *Euphorbia davidii* Subils // Eleventh Australian Weeds Conference Proceedings. — 1996. — P. 93—96.

20. *Subils R.* Una nueva especie de *Euphorbia* sect. *Pointsettia* (*Euphorbiaceae*) // Kurtziana. — 1984. — **17**. — P. 125–30.
21. *Vladimirov V., Petrova A.* A new aliens species of *Euphorbia* (*Euphorbiaceae*) to the Bulgarian flora // Phytologia Balcanica (Sofia). — 2009. — **15**(3). — P. 343–345.
22. *Yena A.V.* *Euphorbia davidii* Subils / Med-Checklist Notulae, 30 // Willdenowia. — 2011. — **42**(4). — P. 317.

Рекомендує до друку М.М. Федорончук Надійшла 29.11.2012 р.

Т.С. Двирна¹, К.А. Звягинцева²

¹ Інститут ботаніки імені Н.Г. Холодного НАН України, г. Київ

² Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

НАХОДКИ *EUPHORBIA DAVIDII* SUBILS (*EUPHORBIACEAE*) НА ТЕРРИТОРИИ ЛЕВОБЕРЕЖНОЙ ЛЕСОСТЕПИ УКРАИНЫ

Приводятся сведения о новых локалитетах *Euphorbia davidii* Subils (*Euphorbiaceae*) на территории Левобережной Лесостепи Украины. В 2011–2012 гг. вид отмечен в г. Харькове и

пгт Гребенка (Полтавская обл.), в последнем он образует значительные заросли.

К л ю ч е в ы е с л о в а: *Euphorbia davidii*, Левобережная Лесостепь, Харьков, Гребенка, растения железных дорог, флористические находки.

T.S. Dvirna¹, K.O. Zvyaginceva²

¹ M.G. Kholodny Institute of Botany, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv

² V.N. Karazin Kharkiv National University

NEW LOCALITIES OF *EUPHORBIA DAVIDII* SUBILS (*EUPHORBIACEAE*) IN THE LEFT-BANK FOREST-STEPPE ZONE OF UKRAINE

The information about new localities of *Euphorbia davidii* Subils in the Left-Bank Forest-Steppe zone of Ukraine is presented. New localities of the species were found in 2011–2012 along railways near Kharkiv city (Kharkiv Region) and Grebinka town (Poltava Region); in the latter site, the species had a large population.

К е у w o r d s: *Euphorbia davidii*, Left-Bank Forest-Steppe, Kharkiv, Grebinka, railway plants, floristic novelties.

НОВІ ВИДАННЯ

Федорончук М.М., Протопопова В.В., Шевера М.В., Бурда Р.І., Ольшанський І.Г. Ботанічна екскурсія в околицях міста Переяслава-Хмельницького / Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України, Науковий центр екомоніторингу та біорізноманіття мегаполіса НАН України, ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». — К.: Фітосоціоцентр, 2012. — 36 с.

Науково-популярне видання підготовлене для учасників Другої всеукраїнської наукової конференції «Синантропізація рослинного покриву України» (м. Переяслав-Хмельницький, 27–28 вересня 2012 р.) і знайомить їх з рослинним покривом найліпше збережених у межах Переяслава-Хмельницького фрагментів природної рослинності, які є перспективними для охорони.

Для студентів, аспірантів, викладачів, науковців, працівників природоохоронних установ.